

Publicacions d'arqueologia

Una de les finalitats del Servei d'Arqueologia de la Generalitat és la de difondre el nostre patrimoni arqueològic. Amb aquest propòsit porta a terme un seguit de publicacions de les quals tot seguit presentem les últimes novetats.

Jordi Bolòs i Masclans - Lurdes Mallart i Raventós, **LA GRANJA CISTERCENCA D'ANCOSA (LA LLACUNA, ANOIA). ESTUDI DELS EDIFICIS I DELS MATERIALS TROBATS DURANT LES EXCAVACIONS (1981-1983)**, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986, 81 pp. (21x29).

Aquest llibre és el número 7 de la sèrie «Excavacions Arqueològiques a Catalunya» que s'inicià l'any 1982 amb un volum antològic que recollia bona part dels treballs arqueològics realitzats a Catalunya durant la dècada dels setanta. La sèrie està pensada per publicar-hi les memòries de les excavacions, representant així la tasca de l'Institut d'Estudis Catalans que des del 1907, i sobretot 1915 amb la creació del Servei d'Excavacions, dedicà amplis espais del seu Anuari a les notícies de troballes i excavacions arqueològiques.

Una granja cistercenca, en paraules dels autors, «... era una explotació agrícola, ramadera o forestal que, tot i tenir una certa autonomia, depenia estretament d'un monestir, tant des del punt de vista eclesiàstic, com també econòmic». Concretament la granja d'Ancosa depenia de Santes Creus i funcionà com a tal des del segle XII fins als voltants del XV, encara que alguns dels seus edificis van ser utilitzats per a diverses funcions fins a una època recent. Formalment el llibre no amaga el caràcter descriptiu de tota memòria d'excavació, que el pot fer de lectura feixuga per al no especialista. Això pot succeir especialment en la descripció de les estructures i aparells constructius i en la dels materials ceràmics, per cert molt ben il·lustrats, però dels quals es podria esperar alguna mena de relació estadística de proporcions, sempre útil. Creiem també que fóra preferible una cor-

respondència més directa entre les descripcions de les restes dels edificis i la dels estrats, que només són relacionats a través d'un quadre sinòptic. A més, encara que hi figura l'anàlisi dels metalls i el vidre, trobem a faltar l'estudi de la fauna (no sabem si per la seva escassa representativitat).

En resum, creiem que cal destacar, per un cantó, la importància de l'estudi d'aquests centres de dimensions més aviat reduïdes però que organitzaven la producció i explotació d'un determinat territori, en aquest cas sembla que força estratègic; per una altra banda, a causa del gran desconeixement que encara hi haenguany de les vies de comercialització de la ceràmica valenciana del XIV i XV (Manises i Paterna), així com també dels centres productors catalans, l'aportació de noves troballes resulta sempre molt positiu per a la investigació i cal felicitar als autors per això.

El llibre es complementa amb abundants fotografies en blanc i negre, dibuixos i plantes. Hi ha notes a peu de plana sense bibliografia final.

Joan Maluquer de Motes i Nicolau, **MOLÍ D'ESPÍGOL, TOR-NABOUS, POBLAT IBÈRIC**. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986, 24 pp. (15x23).

La vessant divulgativa de la tasca de difusió arqueològica té un clar exponent en la sèrie «Guies de jaciments arqueològics» iniciada tot just l'any 1985 pel Servei d'Arqueologia amb la guia del poblat ibèric d'Ullastret (Baix Empordà) i que aquí presentem en el seu segon número. Aquesta sèrie, segons es desprèn dels volums fins ara apareguts, té unes característiques específiques pensades per a fer-la una eina útil pel visitant. Com a més representatives podem assenyalar les següents: clara explicació de la situació i accessos del lloc amb un mapa de carreteres, planta del jaciment a doble full, abundants fotografies a color i bibliografia complementària per a qui l'interessi aprofundir en els coneixements del lloc. Malgrat aquestes característiques

comunes, els resultats dels dos números fins ara apareguts són desiguals. Mentre que la guia d'Ullastret de M. Aurora Martín és una excel·lent eina d'apropament a aquell jaciment, amb la supeditació de les descripcions a les rutes de visita aconsellades, un petit inventari dels materials més importants trobats en el poblat i que es conserven en un museu monogràfic en el mateix indret i una bibliografia bàsica satisfactòria, la guia del poblat ibèric del Molí d'Espigol de J. Maluquer de Motes creiem que no aconsegueix del tot la fi que pretenen aquestes guies.

Per començar, la situació del poblat i els seus accessos no encapçala el llibre com seria d'agrair pel pressupost interessat en anar-hi. En el seu lloc hi trobem una introducció històrica a la cultura ibèrica i a la tribu dels ilergetes que, malgrat el respecte a les teories personals de cadascú, creiem que no deixa de ser discutible en força punts, com per exemple en voler donar com a raó dels canvis observats pels voltants del 400 a. de C. en els poblats i la cultura material ibèrica, el retorn dels mercenaris ilergetes enrolats en els exèrcits grecs i cartaginesos. Ben al contrari, sembla més convincent l'explicació interna i estructural del fenomen que dona E. Junyent («Els ilergetes», *L'Avenç*, 14, (1979), pp. 35-40).

Pel que fa a l'arranjament del text, hi trobem que fóra preferible descriure els carrers, les cases, l'interessant «temple» i la muralla a mesura que l'itinerari aconsellat ens hi duigués, i no que aquest vagi col·locat independentment de l'explicació de les runes com a apèndix un xic inconex. També trobaríem més encertat explicar les diferents èpoques del poblat

des de les fases més antigues a les més modernes i no a l'inrevés. Quant als materials arqueològics, hauria de fer-se constar el lloc on es troben exposats, doncs el possible visitant del jaciment pot estar interessat en anar-los a veure, encara que sigui en un altre moment.

Per acabar, cal advertir als interessats que, ara per ara, el jaciment no està en condicions de ser visitat i el seu perímetre està clos per una tanca, esbotzada en alguns llocs. Sembla que, per part de les entitats competents, existeix la intenció d'acondicionar el jaciment per a la visita, però trobem que, amb l'edició d'aquesta guia, s'ha començat la casa per la teulada. De totes maneres, esperem que continuï l'edició de guies arqueològiques que puguin apropar el patrimoni arqueològic a tots els ciutadans, sempre i quan compleixin els seus objectius i no puguin convertir-se en paper mullat.

TRIBUNA D'ARQUEOLOGIA 1984-1985 i 1985-1986, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986, 132 i 88 pp. (16,5x23,5).

Sota l'epígraf «Tribuna d'Arqueologia» es realitzen des de l'any 1982 uns cicles de conferències programats per anys acadèmics i organitzats pel Servei d'Arqueologia a l'Institut d'Estudis Catalans. Amb bon criteri s'edita posteriorment un resum de les conferències, fent arribar així els seus continguts a un major nombre d'interessats. La temàtica acostuma a ser variada, des de la prehistòria fins l'arqueologia medieval, privilegiant els d'àmbit català.

Darrerament s'han editat els volums que corresponen als dos últims cicles. Els articles aplegats tenen una mitjana de deu planes i acostumen a ser notícies d'excavacions recents i de noves troballes d'interès arqueològic, que generalment van acompanyades d'alguna fotografia en blanc i negre, dibuix, planta o quadre estadístic. Per la mateixa naturalesa dels articles, molts d'ells no porten bibliografia.

Més que fer un extracte dels continguts, voldríem assenyalar algunes de les característiques que, de manera totalment subjectiva, ens semblen destacables d'aquests últims dos reculls. El de 1984-1985 dona els resultats d'excavacions realitzades durant el Pla de l'Atur (Tarragona, Castell-

ruf, Sant Boi, Tortosa) entre d'altres continguts. Assenyalem també l'article de P. Lévêque sobre la religió grega. En el recull de 1985-1986 ressaltaríem el resum de les espectaculars excavacions a l'antic portal de la Magdalena de Lleida.

Tot plegat, la publicació de les conferències de la «Tribuna d'Arqueologia», a més de contribuir a la seva difusió, serveix per a complementar, en part, la sèrie «Excavacions Arqueològiques a Catalunya», malgrat que la «Tribuna» funciona més com a noticiari de novetats i l'«Excavacions Arqueològiques» es dedica a publicar els resultats finals.

Jordi Cortadella i Morral

NOTICIARI

►L'Hospitalet de Llobregat. Des del mes de març funciona un curs sobre «Metodologia i història local a l'Hospitalet de Llobregat». Per al mes d'abril les sessions programades són: 1 d'abril: «Segle XVIII: els cadastres», debat en el qual intervenen Xavier Moreno, Pilar Massana, Isabel Pérez, Joaquim Recaño; dia 8 d'abril: «Demografia i estructura de la terra al segle XIX», per Joaquim Recaño; i «Fonts i metodologia en la primera industrialització i dinàmica social en el segle XIX», per Joan Casas; dia 15 d'abril: «Dificultats en l'anàlisi del segle XX», per Joan Camós i Carles Santacana; i, la darrera, el dia 22: «Valoració global: necessitat i problemàtica de la investigació», amb un debat general.

Per als interessats, siguin de l'Hospitalet o de qualsevol altre lloc, ja poden córrer al Centre d'Estudis de l'Hospitalet, c/ Major, 57, pral., tel.: 338.60.91, per arribar a temps de participar en la segona tongada de conferències.

►L'Empordà i el Rosselló. L'Associació Cap de Creus-Cap de Sant Vicenç convoca el I Premi d'articles periodístics, de tema lliure, però relacionats amb aquelles comarques. Els interessats tenen temps de presentar els seus treballs fins al 10 d'octubre del 1987, a l'Ajuntament de Llançà. Si voleu més informació feu una passejada per la Costa Brava, us presenteu a Llançà i a la casa municipal us informaran. Ah! els qui tingueu do de llengües podeu escriure el treball «en qualsevol llengua», tal com diuen les bases.

►L'Hospitalet de Llobregat. Atenció al número 9 del Butlletí del Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Molt interessant per a historiadors locals i no locals: Entre d'altres treballs cal ressenyar «Les col·lectivitats durant la guerra civil», de Carles Santacana, «El progrés passa factura. El projecte del II cinturó de ronda afecta al barri Sanfeliu», d'Antoni Mataix, i les informacions sobre borses d'estudi i beques.

Si us interessa el Butlletí núm. 9, gener 1987, podeu córrer a buscar-lo al Centre d'Estudis de l'Hospitalet, c/ Major, 57, pral. 1a. tel.: 337.94.26. De res.

►Girona. La *Revista de Girona* ens continua oferint un menú cultural i científic prou equilibrat i gustós. Entre d'altres plats del número 117 (juliol-agost 1986), hom pot triar el treball de Jaume Guillellamet «*El Bien del País de Figueras*, primer periòdic agrícola»; «El metge jueu Llorenç Badós a Girona», de Jaume Marquès; «La vida quotidiana a Salt, cinquanta anys enrera», de Joan Boades; i, a la secció d'Història Quotidiana, l'article de Ramon Alberch «Alguns anuncis de la premsa gironina». A més a més, un dossier sobre l'Albera, i alguns altres articles que acaben de completar la carta. *Revista de Girona*, Diputació de Girona, Servei d'Estudi, Documentació i Informació, c/ Pujada de Sant Martí, 5. Tel.: (972) 20.57.00.

►Mataró. *Fulls/27* del Museu Arxiu de Santa Maria (gener 1987) ens arriba a les mans carregat d'excel·lents treballs d'història local: «L'anàlisi del creixement urbà a Mataró (1500-1900)» d'Albert Garcia Espuche i Manuel Guàrdia i Bassols; «Notaris i notaries a Mataró (segles XI-XV). Antecedents i gènesi d'una institució» de Carles Marfà; «L'escrivania de Mataró, una dilatada pervivència feudal» de Joan Giménez i Blasco; i «Un estudi de noms i cognoms medievals al Maresme» de Coral Cuadrada. Si no el trobeu al quiosc de sota de casa, el podeu demanar al Centre d'Estudis Locals de Mataró, c/ Beata Maria, 3, tel.: 790.15.28 (Parròquia de Santa Maria), 08301 Mataró.

►Penedès. ¿Heu estat mai a la Granada? ¿Sabeu on cau aquest poble? ¿Coneixeu els darrers descobriments arqueològics del Penedès? ¿Havíeu sentit a parlar de les coves-habitacle de Sant Martí Sarroca? Si no sabeu contestar

cap d'aquestes preguntes més val que aneu a buscar «granpenedès» (núm. 3, febrer 1987) i eixampleu la vostra cultura.

Si s'ha acabat al quiosc del barri, demaneu-lo a l'Institut d'Estudis Penedesencs, c/ dels Caputxins, 7, 1er., de Vilanova i la Geltrú.

►Maestrà. Notícies del País Valencià. La puixant activitat historiogràfica al País Valencià havia de tocar, forçosament, el tema de la Història Local i Comarcal. Una bona mostra d'aquest interès és la realització del Segon Congrés d'Història del Maestrà, organitzat per l'Ajuntament de Vinaròs. Els principals temes del congrés són: *La premsa comarcal al llarg de la història; La guerra civil al Maestrà; Fons documentals dels arxius de la comarca: situació, estat i catalogació; L'activitat de la pesca: evolució situació actual i perspectives de futur; L'activitat ramadera al Maestrà: evolució històrica; i Transferència jurisdiccional de Montesa a la Corona*. A cavall entre la història contemporània i el demà, el congrés se celebrarà la segona quinzena d'abril a Vinaròs (Castelló). Els interessats en descobrir aquella comarca, la seva història, el seu paisatge i la seva gent, s'hauran d'adreçar a l'Ajuntament de Vinaròs, Plaça Parroquial.

►Girona. Els jueus són moda. Després d'expulsar-los del país al segle XV, ja començava a ser hora de reivindicar-los i fer un mínim de justícia històrica. L'Ajuntament de la ciutat i el Col·legi Universitari de Girona han organitzat unes Jornades d'estudi sota el títol «Història dels jueus a Catalunya», que es faran a Girona els dies 23 i 24 d'abril. Tal com fan constar els organitzadors, aquestes jornades s'emmarquen en l'esforç col·lectiu per recuperar el notabilíssim Call de Girona. Les ponències han estat encarregades a coneguts i reconeguts especialistes en temes d'història dels jueus: David Romano (*Característiques dels jueus en relació amb els cristians*), Christian Guilleré (*Jueus i cristians a la Girona del segle XIV*), Yom Tov Assis (*La participació dels jueus en la vida econòmica de Barcelona, s. XIII-XIV*), Jaume Riera i Sans (*Els avalots del 1391 a Girona*) i Asunción Blasco (*Los judíos en Zaragoza: un modelo de investigación*).

Si voleu aprendre alguna cosa dels jueus i passejar-vos pel Call gironí apunteu-vos les dates: 23 i

24 d'abril a Girona. No ho oblideu.

►Vall Ferrera. D'un dels racons perduts del territori català, oblidat per tothom menys en època d'eleccions, ens arriba una bona mostra que hi ha gent disposada a demostrar que l'Alt Pallars encara és viu. I si no ho veieu així, ja podeu començar a fullejar el *Butlletí de l'Associació pel Patrimoni de la Vall Ferrera* (Àreu, Pallars Sobirà), núm. 4, desembre del 1986, i aprendreu alguna cosa: la consolidació de la reconstrucció de l'església de Sant Lliser de Virós, les transformacions de l'agricultura tradicional, les repercussions de l'entrada a la CEE, etc. A l'Alt Pallars no només s'hi pot anar a esquiar o conquerir cims com la Pica d'Estats, sinó que també es pot aprendre i conèixer la història d'una regió que avui no arriba als cinc mil habitants.

TRIA DE NOVETATS

Arxius

►Ramon Planes i Albets: *Catàleg de protocols notarials dels Arxius de Solsona*, Fundació Noguera, Barcelona, 1985, 232 pp.

►Montserrat Canela i Garayoa; Montse Garrabou i Peres: *Catàleg dels protocols de Cervera*, Fundació Noguera, Barcelona, 1985, 348 pp.

►Lluïsa Casas; Imma Ollich i Castanyer: *Catàleg dels arxius notarials de Vic*, Fundació Noguera, Barcelona, 1986, 576 pp.

►Xavier Fort i Bufill: *Ordinacions d'Almóster (1603)*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus, 1986, 37 pp.

Història general

►Joan Casas: *L'Hospitalet. Un passeig per la història*, Ed. Ajuntament de l'Hospitalet, 1986, 103 pp.

►Jaume Botey: *54 relats d'immigració*, Diputació de Barcelona/ Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1986, 232 pp.

►Joaquim Recaño: *El marco geográfico del delta del Llobregat*, Ajuntament de Viladecans, 1986.

►Jaume Fabre: *Girona entre quatre rius. L'origen dels carrers i barris de la ciutat*, Ajuntament de Girona, 1986, 270 pp.

►J. Farré; J. Mateu; E. Solanes: *Balaguer. Recorregut històric*, Ajuntament de Balaguer, 1986, 116 pp.